

Koha- ja tekkemuistendid

Vaimse kultuuripärandi tööleht. Kirjandus

Ingrid Mikk, Jüri Gümnaasium

Koha- ja tekkemuistendid annavad ülevaate meie maa ja inimeste kultuurist, kommetest-tavadest. Eestlased on uhked oma maa ja looduse üle – kodukoha muistendeid uurides saame nooremas põlvkonnas rahvapärимuse vastu huvi tekitada, olulisi väärtushinnanguid kinnistada ja kultuurilugu, rahvatraditsioone, tavasid tutvustada. Ühest küljest on muistendite näol tegu ühe rahvaluule alaliigiga, kunstmuistendite puhul ka ilukirjandusliku teosega. Teisest küljest aga on muistendeid käsitledes suur roll kultuuripärandil – lool, mis elab põlvest põlve ja tähtsustab meile igiomast. Kunstmuistendi puhul luuakse üha uusi teoseid, mis omakorda peavad oluliseks tänapäevast tulenevat. Muistendite kaudu saab noortele tutvustada kultuuripärandit, suunata neid esivanematele olulise juurde ja õhutada neid uusi muistendeid looma. Erilise aktsendi lisab ka see, kui tundi andes saab mõne koha, loodusnähtuse, ehitisega tutvuda – õuesõpet rakendada.

Õpetajal on muistendite tutvustamiseks valida kaks erinevat moodust:

- 1) sissejuhatav tund muistendi mõiste selgitamiseks esitluse ja töölehe kaudu (väljundiks tekke- või kohamuistendi kirjutamine);
- 2) töö kolme muistendi tekstiga (lugemine, teksti mõistmine, küsimustele vastamine, jutustamine).

Õppematerjal sisaldab esitlust, töölehte loengu jälgimiseks ning muistendi kirjutamiseks (Lisa 1), kolme teksti Lehmja tammiku kohta (Lisa 2) ja ülesandeid tekstide analüüsimiseks ning muistendi jutustamiseks (Lisad 3 ja 4).

Kas teadsid?

Meie rahvuseepos „Kalevipoeg“ sisaldab hulgaliselt muistendeid Kalevipoja-nimelisest vägimehest. Hiiglase tegudega on seletatud järvede, küngaste, allikate ja kivide päritolu: orud võisid olla Kalevipoja künnivaod (näiteks Kalevipoja künnivaod Kiku küla lähedal), piklikud linnamäed tema magamisasemed, rändrahnud tema lingukivid.

Oskar Kallis "Kalevipoeg laudu toomas" 1914.

<http://et.wikipedia.org/wiki/Pilt:OKallis-Kalevipoeg.jpg>

Märksõnad, mõisted

Vaimne kultuuripärand: põlvest põlve edasi antud teadmised, oskused, kombed ja tavad, mis on kogukondadele omased ja olulised ka praegu.

Muistendi tegevustik on seotud kindla koha, aja, eseme, isiku või sündmustega.

Muistendi liigid: legendilaadsed, ajaloolised, tekke-, koha-, vägilasmuistendid.

Tekkemuistend seletab rahvapärasel viisil erinevate nähtuste põhjusti.

Kohamuistend: reaalse kohtadega seotud rahvajutud, mis püüavad seletada nende tekkimist, nimelugu ja muid iseärasusi.

kunstmuistend
rahvajutt **pajatus**
naljand **muinasjutt**
muinasjutuliigid

Õpiväljundid

Ülesande edukalt läbinud õpilane:

- ◆ mõistab ja tunneb rahvajuttude liigitust, sh muistendit ja muistendi liike;
- ◆ väärtustab kodukoha muistseid objekte, on tutvunud nende kohta kirjutatuga;
- ◆ loeb, mõistab ja analüüsib teksti;
- ◆ oskab kirjutada tekke- või kohamuistendit;
- ◆ oskab oma teksti teistele suuliselt ette kanda.

Seos õppekava ja kirjanduse ainekavaga

Põhikooli lõpetaja:

- ◆ tunneb ja väärtustab rahvuskirjandust, nii oma pärimuskultuuri kui ka kodumaa kultuuri-traditsioone ning kultuurilist mitmekesisust;
- ◆ teab järgmisi mõisteid: epiteet, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, vanasõna, võrdlus;
- ◆ tunneb teose mõistmiseks vajalikku metakeelt: rahvaluule liike ja alaliike, muistendi tunnuseid;
- ◆ kirjutab lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: koha- või ajaloolise muistendi jne.

Soovitused õpetajale

Kui õpilased on saanud aimu rahvajuttude alaliigist – muistenditest, kirjutavad nad ise kas tekke- või koha-muistendi. Õpilaste ergutamiseks ning kodukohaga seotud pärimuse edasiandmise toetamiseks võiks muistendid kogumikku koondada. Kirjutatud ja õpetaja poolt kontrollitud muistendid kanda klassis ette. Selleks on hea klassiruumi paigutust muuta, nt õpilased ringi (võimalusel

põrandale) istuma panna. Analüüsitavad muistendid on soovitatav siduda kodukohaga, et õpilasi paremini kohaliku pärimuskultuuri vallas harida.

Näiteks Jüri Gümnaasiumis korraldati 2011. a. muistendite kirjutamise konkurss, viidi läbi kodukoha pärimusega seotud ekskursioone (küllastati Vaskjala tamme, Lehinja tammikut), kuulutati välja fotokonkurss. Kogutud materjali põhjal sündis kogumik pealkirjaga „Olen osa loodusest“.

Viited

- ◆ Abistavaid küsimusi kohajuttude alalt.
<http://www.folklore.ee/era/kysitus/kohajutt.htm>
- ◆ Karjääriõpetuse tööleht „Muistend. Ametid, mis on linna toimimiseks vajalikud (7.-9. klass)“.
<http://www.rajaleidja.ee/eesti-keel-ja-kirjandus/>
- ◆ Kohanimesid seletavad muistendid.
<http://www.folklore.ee/rl/folkte/myte/kalev/37.html>
- ◆ Kohapärimus ja selle uurimine Eesti Rahvaluule Arhiivis.
<http://www.folklore.ee/era/teema/kohad.htm>
- ◆ Sõit, sõit, sõit Sørve poole. Saaremaa folkloori veebikogumik.
<http://saaremaa.folklore.ee/wordpress/?cat=61>
- ◆ Tekkemuistend.
koolonlahe.webs.com/RAHVALUULE.ppt
- ◆ Valga kohamuistendid.
<http://www.valgark.ee/Kohamuistendid.htm>
- ◆ Valik teoseid kohamuistendite kohta.
<http://www.digar.ee/arhiiv/et/search/detailed?search%5Bkeywords%5D=%22kohamuistendid%22>

Kooliaste: põhikooli III aste

Ainetundide arv: 2-5

Materjalid, töövahendid:

esitlus ja töölehe lisad.

Õpikeskkond: klassiruum.

Õuesõppe korral kodukohas olulise objekti külustus (kirik, sild, tamm jm).

Ülesande kirjeldus

Tundide eesmärk on tutvustada õpilastele üht rahvajuttude alaliiki – muistendit, täpsemalt kodukohapärimust: tekke- ja kohamuistendeid. Oluline on panna õpilased tekste lugema, uurima, analüüsima ning ise muistendeid kirjutama, loodud teksti ette kandma.

Sissejuhatus (1 tund)

Esitlus „Rahvajutud: muistend“. Esitlus toetab õpetaja loengut. Et jõuda tekke- ja kohamuistendini, on muistendite liigitus täpsemalt lahti seletatud.

Loengut toetab Lisa 1 „Ülesanded õpilasele“, mis sisaldab iseseisvat tööd, lünkteksti täitmist, paaristööd, ajurünnakut.

Uurimine ja teema tundmaõppimine (2 tundi + kodune töö)

Töö tekstidega. Õpilased loevad kodus/klassis 3 erinevat teksti ja täidavad nende kohta Lisa 3 „Töö muistendi tekstiga“. Õpetaja otsustab, kas ülesanded täidetakse klassis või kodus – see sõltub õpilaste tasemest. Tunnis peaks kindlasti töölehe täitmist kontrollima ja laskma õpilastel erinevatele küsimustele suuliselt vastata. Tunnis tekste analüüsides kulub 1 tund.

1. Õuesõpe. Võimalusel minna kodukoha oluliste objektidega tutvuma (kirik, sild, tiik vm) – planeerima peab vähemalt ühe tunni, ent koostöös teiste aineõpetajatega võib korraldada päevase väljasõidu.
2. Õpilane kirjutab kodus eelnevalt tunnis täidetud töölehe eeskujul tekke- või kohamuistendi.
3. Töö vormistamisel on abiks materjal alapealkirjaga „Muistendi kirjutamise nõuded“.

Õpetaja võib nõudeid vastavalt õpilaste tasemele ja võimalustele muuta.

Väljund, lahendus (1 tund)

- ◆ Õpilane kirjutab koha- või tekkemuistendi, illustreerib selle ja esitab kirjalikult õpetajale.
- ◆ Õpilane töötab erinevate muistenditega, analüüsib neid ja täidab sellekohase töölehe.

Kokkuvõte: esitlus, tagasiside, hindamine (1 tund)

- ◆ Kui õpilane on muistendi teksti parandatuna õpetajalt tagasi saanud, jutustab ta oma loo klassikaaslastele (abiks on Lisa 4 „Jutustamise abimees“).
- ◆ Õpetaja peaks võimalusel hindama iga tööetappi (loengus kaasaotamine, töö tekstidega, õuesõppest osavõtt, kodune töö muistendi kirjutamisel ja klassis ettekandmisel) ning hindama õpilast arvestusliku koondhindega.
- ◆ Õpetaja võib vastavalt läbitud teemadele valmistada endale sobiva hindamismudeli (<http://opetaja.edu.ee/hindamismudelid/>).
- ◆ Hindamisse on soovitatav kaasata ka õpilased (nt klassi ees esinedes).
- ◆ Kindlasti peab olema õpilastel võimalus teiste töid lugeda – kogumik paljundatakse/trükitakse kõigile; tööd riputatakse klassiseinale vm.

Töölehe lisa 1. Ülesanded õpilasele

Täida tunni käigus järgnev tabel.

Mida tean muistendeist juba varasemast ajast?	Mida tahan rohkem teema kohta teada?	Mida huvitavat sain muistendite kohta teada?

Täida loengut kuulates järgmine lünktekst:

Rahvajutud jagunevad:,,

..... ja

Muinasjutu ja muistendi 3 erinevust on:

1.

2.

3.

Maa, inimeste, loomade jm tekkimise kohta pajatavad meile muistendid.

Kohamuistendid räägivad konkreetsetest

Nimeta mõni kohamuistend:

.....

Pange pinginaabriga kirja tegevused/tööd/kombed, millest saab kirjutada tekkemuistendit.

Pöörake tähelepanu sellele, et need oleksid just teie kodukohaga seotud. (Nt Jüris kommide valmistamine/söömine (kommivabrik Kalev); Setomaaal leelotamine; Mulgimaal mulgipudru keetmine/söömine).

.....
.....
.....
.....

Valige kumbki oma lemmiktegevus ja tõmmake sellele ring ümber.

Täida tabeli esimene pool, seejärel korraldage klassis ajurünnak oma kodukoha objektidest, millest saab kirjutada kohamuistendeid (kirik, pood, kelgumägi, suur tamm, tiik vm).

Minu ideed paikadest, millest kohamuistendit kirjutada.	Klassikaaslaste ideed paikadest, millest kohamuistendit kirjutada.

Kui ideed kogutud ja kirja pandud, tõmba kolmele lemmikule ring ümber.

Kirjuta kodus kogutud ideede põhjal kas tekke- või kohamuistend. Töö esita eraldi lehel, lisa foto või pilt.

Kirjutamisel aitab Sind järgmine tabel.

Pealkiri	Pane oma muistendile pealkiri, mis tekitaks lugejas huvi.
Algus/sissejuhatus	Loo algus olgu põnev, et köita lugeja tähelepanu.
Tegevuspaik	Tegevuspaiga kirjeldus peab andma lugejale ettekujutuse, kus tegevus toimub ja miks see loo seisukohalt oluline on. Loo oma kirjeldusega lugejale pilt silme ette. NB! Kohamuistendi puhul väga oluline!
Tegelased	Kirjelda tegelas(t)e välimust ja iseloomu, sh ka eripära.
Teema	Mõttele hästi järele, mis on Sinu muistendi sõnum ehk moraal. Mida tahad lugejatele öelda?
Kulminatsioon	Kulminatsioonis jõuavad sündmused ja probleemid haripunkti.
Meeleolu	Pööra tähelepanu oma muistendi meeleolule – kas see on humoorikas, lustakas, kurvameelne, mõtlemapanev jne.
Stiil	Igal kirjanikul on oma stiil. Sina rõhuta oma stiili.
Lõpp/kokkuvõte	Kirjuta põnev ja meelde jääv lõpp. Muistendi puhul võib selleks olla ka loo moraal.

Veronika Kivisilla, Priit Ratassep, Jürgen Rooste „Labürint: kirjanduse õpik 7. klassile“ (2006) eeskujul.

Muistendi kirjutamise nõuded

Muistendite kirjutamise eesmärgiks on väärtustada oma kodupaika ja kombeid. Iga õpilane valib tunnitööna endale kodukohas lemmikobjekti või huvitava kodupaigale omase kombe ning kirjutab selle kohta kodus kunstmuistendi. Hiljem valmib neist muistendeist klassi muistendiraamat.

Õpetaja peaks koostama muistendi kirjutamise ja vormistamise nõuded. Kas muistend kirjutatakse individuaalselt või grupitööna? Kuidas tuleb muistend vormistada ja esitada? Mis on töö nõutav maht? Kas muistendile tuleks lisada ka pildid ja joonised?

Kui kasutatakse pildimaterjali, siis tekkemuistendi puhul võiksid õpilased selle ise lavastada ja üles pildistada. Kohamuistendi puhul võiks tööle lisada kas ise pildistatud, joonistatud või muudest allikatest kopeeritud pildimaterjali. Kasutatud pildimaterjal peab olema korrektselt viidatud ja vastavuses autoriõigustega. Õpetaja peaks selgitama viitamismõtteid.

Töölehe lisa 2. Muistendi tekstid Lehmja tammikust

Lehmja Tammik, Heino Gustavson

Kord väga vanal ajal peetud Tallinna lähedal Lehmja tammikus vägevat pulmatralli, tantsu vihutud nii, et tolm taevani. Algul tantsitud laudade ümber lagedal, siis mindud tamme varju karglema. Seal aga komistanud kord üks, kord teine paar, mõned kukkunud maha. Eks vanade tamme all olnud hulganisti noori võsusi kasvamas, need jäänud rahvale jalgu.

„Kiskuge need vitsaraod kõigi juurtega välja!“ kamandab kuraasikas peigmees ja annab ise eeskuju. Pruut naerab ja julgustab pulmalisi tammikut rüüstama. Parajasti tuleb tolmust teed pidi Jürilt Kurna poole sandike, vaatab kohkumisega rumalat vallatust. Keelab: „Jätke puukeste tapmine, pole see väärt tegu!“ Ei kuule ükski hing vanakese manitsemist. Sandil ei jää muud üle, kui palub: „Tee pikk ja tolmune, kurk kuiv, kõht tühi, ehk jätkub mulle lusikatäis pulmarooga, lonks pulmakalja?“

Pruudiisa irvitab: „Sina, sant, õpeta omasuguseid! Minu tütre pulmas pole võõraid käskijaid-keelajaid vaja. Mis ees, see maha, mis segamas, see välja! Ah et süüa tahad?“ Ja viskab santi härja sääreluuga: „Säh, jära! Ära unusta, et olen helde olnud!“

Sant põikab raske kondi eest kõrvale. Töotab, et seda pulma mäletatakse veel mitusada aastat hiljem. Pulmalised unustavad peagi sõneluse, maast rebitakse viimane kui üks tammeke, nüüd mõnus tantsu lüüa. Lausa hull tuhin tuleb peale, pillimehed kipuvad perutama, puhuvad ja punnitavad, nii et põsed pakatamas, kopsud lõhkemas. Ise aina õhutavad tantsijaid takka: „Põrutage polkat, virutage valssi, tõmmake tuljakut!“ Pulmakülalised tunnevad vaevalt väsimust, keerutamine läheb üha hoogsamini. Äkki märkab algul üks, siis teine: varbaküüned nagu hakkaksid kasvama. Näevad, kuidas varbaotstest keerlevad välja pikad narmad, otsivad maapõuest pidepaika.

Ühtede käed kasvavad kole pikaks, varsti ulatuvad maani, sõrmedest saavad tüsedad juured. Teiste küünarvarred küünitavad kõrgemale, muutuvad oksteks. Siis hakkavad ninadki venima, kõrvad lähevad haraliseks, juustest saavad lehed. Mõne silmapilguga on pulmamõll vaibunud, pulmalistest madalad ja vindunud tammejässakad saanud. Linnud laskuvad pulmalaudadele maiustama, öösel viivad rebased sealt viimase. Pulmalauad ja -pingid kantakse varsti laiali, mis metsa jääb, see kõduneb. Sandi ennustus on täide läinud: Lehmja pulmast ei kao mälestus aastasadugi!

Eesti muistendite kuldraamat. (2010). Koost. R. Krusten. Tallinn: TEA Kirjastus.

Pulmanõidade tüli

Lehmja tammikus kasvavad tammed olla vanarahva jutu järele senna sattunud sel kombel: kord on sellel kohal kaks pulmasaja või pulmaliste jõuku vastakute sattunud.

Kummalgi olnud kaasas kanged nõiad. Ühe saja nõid olnd teisest vägevam, nõidund teised pulmalised tammedeks ühes nende nõiaga, kus nad tänaseni kasvavad.

ERA II 83,54 (50) < khk, Rae v – Tõnu Viedemann <Pikamäe, L. (1934)

Rommel, M.-A. (2011). Päritud paigad. Kohajutte ja legende Rae vallast. Jüri. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum.

Lehmja tammik, Julius Põldmäe

Ju laupäeva õhtuks on kogunenud
suur rahvamass killastemajas,
sest Baltimaa mõisatest kohale ju
on saabunud pulmadeks sajad.

Üks rüütel me Harjumaa paepealselt maalt
on kosinud Tartumaa neiu,
ning oodates kallima saabumist nüüd
on väraval valvamas peiu.

Et kõik oleks sääraselt toimetatud,
kui nõuab me Baltimaa komme,
on linna poolt mängimas pasunakoor,
ning lisaks veel maavürsti trumme.

Siis mõisa poolt kuulda on hobuste hirn,
sealt läheneb rüütlite vägi.
Neil keskel on pruudike nägus ja noor,
see ehmub, kes teda vaid nägi.

Sest pruut on veel kaunim kui oodata võis:
ta juuksepuhm kiirgavalt tume.
Ta silmad on pruunid kui lõunamaa öö,
ta põsil on piimvalge jume.

Siis peoliste rõkkavas hüüetehoos
pruut peiule antakse üle
ning lahtiste kätega rutates peig
on avanud pruudile süle.

Kuid veel pole nendest saand ühine paar,
sest täita on enne üks komme:
neid paariks seab õnnistus pastori poolt,
mis toimuma peab alles homme.

Kui pulmarong jõudnud on kirikusse,
on pastor ju aegsasti kantslis.
Ta pruutpaari kiituseks kõnelemas
ning laulmas on köster ja kantrid.

Pruut kannatab karratud kuldkrooni all,
ka pärlite koorem tal kanda.
Ta närvitseb veidi, sest ta ju ei tea,
mil peiule jah-sõna anda.

Kui lõppend on pastori kiitusejutt,
kui lõpeb ka kantrite kaja,
on pastoril kuulda on küsimus veel,
ja pruutpaari vastus on „Jaa“, „Jaa“.

Nii lõpebki kiriklik tseremonii,
kõik ruttavad kirikust välja.
Taas naised ja lapsed nüüd tõldadele
ja rüütli ratsude selga.

Nüüd algab üks kuratlik kihutussõit.
Tolm keerleb kui tahetaks tappa
neid, kel on raugemas viimane jaks,
kes jäänud on sõitjate sappa.

Laud kaetud on lageda karjamaa peal,
sealt leida võib maitsvamat rooga,
ning tormabki kallale näljane voor
kui kulliparv metsiku hooga.

Üks kahmab sealt kahvliga, teine sööb peost,
seal kombekust teps pole näha.
Kõik laudade ümber on kobaras koos,
on ununud lauakord püha.

Neil ununud on ka me harilik pruuk,
et söömingu ette käib palve,
et Issanda kiituseks tõusta võiks,
et tänuks võiks nõtkuda põlved.

Neil meeles on ainult peo ilmalik pool,
see pool, kus on voolamas õlu,
kus pillid on paukumas, tants täies hoos,
vaid selles neil pulmapeo võlu.

Kui söömaaeg lõpeb, lööb lõkkele möll,
kõik tunnevad hullusehoogu.
Käest teise käib karikas, ääreni täis,
ja mehi on maas nagu loogu.

Üks rüütel, kel on juba kõva kilk peas,
seal ergutab kambameest lollid,
kes mõisast toob vakupeo karika,
nii suure kui pesuveemolli.

See õlut saab pumbatud pilgeni täis,
ta kallal on maoli maas lollid.
Seal näha on Harju- ja Tartumaa meest,
kui põrsapaar peadpidi mollis.

Nüüd algab ka tants, paarid põrandal hoos,
sest õllejõud annab end tunda.
Siin naisedki meestega rinnutsi koos,
neist mõnigi unustab enda.

Pruut kepsleb kui keblakas raudmeeste seas.
Tuul kergitab pruutkleidi ääre,
tal hüpeldes võibseb pruudipärg peas,
ta paljastab põlvini sääre.

Kuid see on ju patt, kes seda on näind,
et pruut pulmas niimoodi käitub.
Üks Tartumaa ilgur, kel must mõte peas,
ju arvab: ehk salasoovalt täitub.

Ta varitseb pruuti, tal väreleb silm,
ta kiima käes kibeleb suure.
Ja varsti on turjakas Tartumaa mees
ka mõrsjal ju kättpidi juures.

Kuid peig pole hoopiski papine poiss,
tal sangari süda on rinnus.
Ja ründaja rinnale lahvatab siis
ta raudraske ratsuri kinnas.

Nüüd järgnebki see, mis järgnema peab:
kaks meest on tapluseringil,
ning naised on ümber kui partide parv,
neist mõnigi kiljudes pingil.

On tormakas teras, on raiumas raud
ja mõök tabab tartlase rinda.
Meest murtuna murule langemas näed,
ta verega niisutab pinda.

See mõõgalöök on nagu võitlussekuts,
see päästab kõik vihahood valla,
ja enne kui midagi märgata saad,
on tartlased peigmehe kallal.

Peig kaitseb end vapralt, tal tabav on löök,
nii mõnigi variseb maha
ja kohe on kogunend kaitsjate salk:
kõik sõbrad on koondund ta taha.

Mis nüüd siin on algamas, see on ju julm,
ei tunne seal vend enam venda.
Lööb tapper, lööb mõök, lööb ratsurinui
ning käsi ja päid aina lendab.

Kesk võitluse tuhinat kõlamas sõim,
pilgukski ei katke kisa,
ning mõnigi mees on hullusehoos
on needmas suurt Taevaisa.

See sõim on nii sõge ja ulatub ka
me taevase Jumala kätte.
Ja kohe ta kutsub kõik taevased väed
oma õndsate palgete ette

Talt saadakse käsk: all lõppegu möll!
Kõik välguväed lastagu valla!
Need koguvad jõudu ja mürina vael
nad pilvedest raksavad alla.

Sünk Taevataat vihas lööb kõik tammedeks,
kõik pulmapeo naised ja mehed,
ja paigas, kus alles käis meeletu möll,
vaid liiguvad tammede lehed.

Nüüd seisab tee ääres peig, Harjumaa mees,
kui tunnimees trooni ees valves,
ta vastas, vaid samm üle kirikutee,
on Tartumaa pruudike palves.

Kui elu on jällegi endises hoos,
kui kubjas lööb töölopu lokku,
kõik noored on käsikäes kirikuteel,
ent nemad ei iial saa kokku.

Kus kevadööl kuulda on ööbiku hää,
kus kilkamas mõnegi lemmik,
seal endise lageda karjamaa peal
on mühamas hiis – Lehmja tammik.

Põldmäe, J. (2012). Kolm ballaadi. Rae [Harjumaa]: Rae Vallavalitsus.

Töölehe lisa 3. Töö muistendi tekstiga

Loe läbi 3 erinevat teksti Lehmja tammiku tekkimisest ning täida tabel allolevate ülesannete põhjal.

	„Lehmja tammik“. Heino Gustavson	„Pulmanõidade tüli“. Liisa Pikamäe	Ballaad „Lehmja tammik“. Julius Põldmäe		„Lehmja tammik“. Heino Gustavson	„Pulmanõidade tüli“. Liisa Pikamäe	Ballaad „Lehmja tammik“. Julius Põldmäe
Määra muistendi-liik. Põhjenda oma valikut.				Milline on muistendi moraal? Mida õpetlikku on autor oma looga edasi andnud?			
Sõnasta muistendi põhisõnum/peaidee. Milles seisneb loo probleem?				Leia vanasõnu/ aforisme, mis sobiksid muistendi pealkirjaks või peamõtte avamiseks			
Leia tekstist tundmatud/ vananenud/murdesõnad ja tõlgi need kirjakeelde.				Milliseid väärtusi muistendis oluliseks peetakse?			
Kirjelda paari lausega muistendi keelekasutust.				Milliste väärtuste vastu muistendis eksiti?			
				Millisena kujutati ja iseloomustati tekstis tammesid? Too näiteid.			

Lisaülesanded:

- ◆ Leia tekstides sissejuhatus/teemaarendus/kokkuvõte (võimalusel märgi tekstile).
- ◆ Jutusta muistend klassile nii, et oled keegi teine, nt vana kodukoha-uuriija, geograaf, bioloog, pulmakorraldaja, looduskaitsja. NB! Vajalik kodune ettevalmistus.

- ◆ Nimeta traditsioonilisi pulmakombeid.
- ◆ Joonista muistendi tegelasskeem.

Töölehe lisa 4. Jutustamine abimees

1. Kavapunktide abil jutustamine

- ◆ Kirjuta üles tegelaste nimed, kohanimi/-nimed.
- ◆ Seejärel kirjuta iga tähtsama sündmuse kohta lühike lause.

Kirjuta kogu tekst üksteise alla. Kavapunktid nummerda.

Silmal peab olema kerge teksti esinedes haarata.

Kavapunktid pane kirja A5 paberi(te)le – suurem paber hakkab esinedes endale tähelepanu pöörama.

2. Mõistekaart

- ◆ Kasuta meeldejätmiseks mõistekaarti ehk joonist.
- ◆ Pane erinevate ringide sisse kirja olulisim (tegelased, peamised sündmused, kohanimed jne).

Kirjuta tekst suuremalt kui tavaliselt, et silmal oleks hea jutustades teksti haarata.

Tekst pane kirja A5 paberi(te)le – suurem paber hakkab esinedes endale tähelepanu pöörama.

Muistendi kuulajatel on vaja teada järgmist:

- ◆ tegelased, sh peategelane/-sed – nende iseloom/kirjeldus;
- ◆ tegevuskoht/-paik;
- ◆ tegevusaeg;
- ◆ konflikt (milles seisneb probleem?);
- ◆ kuidas olukord laheneb;
- ◆ mis on loo mõte/ peamine idee?

Klassi ees esinedes pea silmas:

- ◆ seisa sirgelt;
- ◆ hoia käed paigal (seda on lihtsam teha, kui abimaterjal on käes);
- ◆ ära kõigu, tammu, kiigu;
- ◆ räägi selgelt ja kõva häälega;
- ◆ vaata kuulajatele silma;
- ◆ ära kiirusta, võta jutustamiseks aega (samas ära venita, muidu pole kuulajatel huvitav);
- ◆ täna lõpetades kuulajaid.